

DCC-004-001205 Seat No. _____

B. Ed. (Sem. I) (CBCS) Examination

May/June - 2015

EC - 12 : Population Education

Faculty Code : 004

Subject Code : 001205

Time : $2\frac{1}{2}$ Hours]

[Total Marks : 70

- સૂચના :** (૧) વિભાગ-૧ના બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
(૨) વિભાગ-૨ના પ્રશ્નોના માંગ્યા મુજબ ઉત્તર લખવા.
(૩) બંને વિભાગના ઉત્તરો મુખ્ય ઉત્તરવહીમાં જ લખવા.
(૪) જમણી બાજુના અંક પ્રશ્નના ગુણ દર્શાવે છે.
(૫) અસ્પષ્ટ લખાણ ના લખો.

- Instructions :** (1) All Questions are compulsory in Section-I.
(2) Do as directed for Questions of Section-II.
(3) Write both the sections in Main Answer Book.
(4) Figures to the right indicate marks of the question.
(5) Do not write irrelevant.

વિભાગ - ૧

૧ નીચેના MCQsના ઉત્તર આપો :

૨૦

(૧) આપણા દેશમાં દર વર્ષે આશરે કેટલા ટકાના દરે વસ્તી વધારો થતો જાય છે ?

- (A) ૩.૫ ટકા
- (B) ૪ ટકા
- (C) ૨.૫ ટકા
- (D) ૫ ટકા

(૨) તંદુરસ્ત માણસને રોજની કેટલી કેલરી જરૂર પડે છે ?

- (A) ૩૦૦૦
- (B) ૪૦૦૦
- (C) ૬૦૦૦
- (D) ૧૦૦૦

(૩) વિશ્વની કુલ વસ્તીનો લગભગ કેટલા ટકા ભાગ ભારતમાં છે ?

- (A) ૨૦ ટકા
- (B) ૧૬ ટકા
- (C) ૨૫ ટકા
- (D) ૩૦ ટકા

- (૪) ભારતે કઈ સાલમાં કુટુંબ નિયોજન મંડળની સ્થાપના કરી ?
- (A) ઈ.સ. ૧૯૧૫
- (B) ઈ.સ. ૧૯૬૦
- (C) ઈ.સ. ૧૯૪૦
- (D) ઈ.સ. ૧૯૪૯
- (૫) કયા શિક્ષણશાસ્ત્રીએ વસ્તીવિષયક અભ્યાસની હિમાયત કરી ?
- (A) ફોબેલ
- (B) થોર્નટાઈક
- (C) આસુબેલ
- (D) ડો. ફિલિપ હોજર
- (૬) ઈ.સ. ૧૯૭૦માં કઈ સંસ્થાએ વસ્તીશિક્ષણ અંગેનો એકમ શરૂ કર્યો ?
- (A) એન. સી. ઈ. આર. ટી.
- (B) જી. સી. આર. ટી.
- (C) રાજ્ય પરીક્ષા બોર્ડ
- (D) યુ. જી. સી.
- (૭) ઈ.સ. ૧૯૭૦માં યુનેસ્કોના ઉપક્રમે કયા દેશમાં 'વસ્તી અને કુટુંબશિક્ષણ' પર કાર્યશિબિરનું આયોજન કરવામાં આવ્યું ?
- (A) જાપાન
- (B) ભારત
- (C) બેંગકોક
- (D) અમેરિકા

(૮) આપણા દેશમાં ૧૫ વર્ષથી ઓછી વય ધરાવતાં બાળકોની સંખ્યા કેટલી છે ?

(A) ૫૦%

(B) ૪૨%

(C) ૬૦%

(D) ૩૦%

(૯) શૂન્ય વસ્તી વધારાનું સૂત્ર કયું છે ?

(A) વસ્તીવધારો = સ્થળાંતર + જન્મ + મૃત્યુ

(B) વસ્તીવધારો = જન્મ - સ્થળાંતર + મૃત્યુ

(C) વસ્તીવધારો = સ્થળાંતર - મૃત્યુ + જન્મ

(D) વસ્તીવધારો = જન્મ - મૃત્યુ + સ્થળાંતર

(૧૦) ઈ.સ. ૧૯૦૧માં ભારતમાં જાતિનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?

(A) ૯૭૨

(B) ૧૦૦૦

(C) ૮૦૦

(D) ૧૨૦૦

(૧૧) ભારતના ઇતિહાસમાં કયા યુગમાં વસ્તી ગણતરીનો ઉલ્લેખ જોવા મળે છે ?

- (A) અકબરયુગ
- (B) મોગલયુગ
- (C) મૌર્યયુગ
- (D) એકપણ નહિ

(૧૨) પરિસંવાદ શિક્ષણ પદ્ધતિને બીજા કયા નામે ઓળખવામાં આવે છે ?

- (A) સિમ્પોઝિયમ
- (B) મધપૂડો
- (C) વર્કશોપ
- (D) પેનલ

(૧૩) વસ્તી શિક્ષણ અંતરગત મુલાકાત પ્રયુક્તિમાં નીચેની કઈ બાબત યોગ્ય નથી ?

- (A) પ્રાથમિક શાળાની મુલાકાત
- (B) ગ્રૂપડપટ્ટીની મુલાકાત
- (C) મેળાની મુલાકાત
- (D) કુટુંબકલ્યાણ કેન્દ્રની મુલાકાત

(૧૪) નીચેનામાંથી વસ્તીશિક્ષણ અંગેની સહઅભ્યાસક પ્રવૃત્તિઓ કઈ નથી ?

- (A) શાળાસભા
- (B) વસ્તીશિક્ષણ મંડળ
- (C) મુલાકાતો
- (D) રમત-ગમત

(૧૫) ઈ.સ. ૨૦૦૧ની વસ્તી ગણતરી પ્રમાણે સૌથી ઓછું નીચું જાતિપ્રમાણ કયા રહેવા પામ્યું છે ?

- (A) મુંબઈમાં
- (B) દિલ્લીમાં
- (C) કોલકાતામાં
- (D) અમદાવાદમાં

(૧૬) ભારતની સંસદમાં રાષ્ટ્રીય વસ્તીનીતિને ક્યારે જાહેર કરવામાં આવી ?

- (A) ઈ.સ. ૨૦૦૦માં
- (B) ઈ.સ. ૨૦૦૩માં
- (C) ઈ.સ. ૨૦૦૫માં
- (D) ઈ.સ. ૨૦૧૦માં

(૧૭) મુંબઈના બિનઆરોગ્યપ્રદ વિસ્તારમાં દરેક હજાર નવાં જન્મેલાં બાળકોમાંથી છસોથી વધુ બાળકો કુમળી વયે મૃત્યુ પામે છે. આ વિધાન કયા વિદ્વાનનું છે ?

- (A) ડો. એ. કે. કોઠારી
- (B) ડો. બી. સી. શ્રીવાસ્તવ
- (C) ડો. એ. બી. ચક્રવર્તી
- (D) પ્રો. આર. કે ભારદ્વાજ

(૧૮) પ્રાથમિક શાળાના નિર્ધારિત અભ્યાસક્રમ પૂરો કર્યા વગર અભ્યાસ છોડી દેનારની સંખ્યા નિરાશાજનક છે ? - આ વિધાન કયા વિદ્વાનનું છે ?

- (A) પ્રો. સી. કે. દુબે
- (B) પ્રો. ગુરુ લહસને
- (C) ડો. એ. એ. દાસ
- (D) ડો. બી. બી. મુન્શી

(૧૯) સરકારે હાથ ધરેલા પ્રજાવિકાસના કાર્યક્રમોના અનુસંધાનમાં 'હુડકો' જેવી સંસ્થા આર્થિક રીતે નબળાં વર્ગોને કઈ સહાય આપે છે ?

- (A) વ્યાપાર માટે સહાય
- (B) મકાન બનાવવાની સહાય
- (C) અભ્યાસ માટેની સહાય
- (D) એક પણ નહીં

(૨૦) ભારત દેશમાં વસ્તી ગણતરીનું કાર્ય કઈ સાલમાં શરૂ થયું હતું ?

- (A) ઈ.સ. ૧૮૯૦
- (B) ઈ.સ. ૧૮૯૫
- (C) ઈ.સ. ૧૮૮૧
- (D) ઈ.સ. ૧૮૮૦

વિભાગ - ૨

- ૧ નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર લખો : ૬
- (૧.૧) વસ્તી શિક્ષણની કોઈ પણ એક વ્યાખ્યા લખો.
- (૧.૨) સહ-અભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ સાથે વસ્તીશિક્ષણનું સંકલનની કોઈ પણ ચાર બાબતો લખો.
- (૧.૩) વસ્તીવૃદ્ધિ અંગે જાગૃતિ લાવવા સમાજ સેવકોની કોઈ પણ ચાર વિગતો લખો.
- ૨ નીચેનામાંથી કોઈપણ પાંચ પ્રશ્નોના વિગતે ઉત્તર લખો : ૧૫
- (૨.૧) ભારતમાં વસ્તીશિક્ષણની જરૂરિયાતની સમજ આપો.
- (૨.૨) ભારતમાં વસ્તીશિક્ષણના હેતુઓ જણાવો.
- (૨.૩) વસ્તીવૃદ્ધિને અસરકરતા મૃત્યુદર વિશે જણાવો.
- (૨.૪) વસ્તીવૃદ્ધિની અસરોમાં માતૃત્વ અને પિતૃત્વ વિશે જણાવો.
- (૨.૫) શાળાકક્ષાએ વસ્તીશિક્ષણ અંતરગત દશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનનો ઉપયોગ જણાવો.
- (૨.૬) વસ્તીશિક્ષણ અંતરગત વિદ્યાર્થીઓમાં આદર્શ વલણોનું ઘડતર કઈ રીતે કરશો ?
- ૩ નીચેનામાંથી કોઈ પણ ત્રણ પ્રશ્નોના સવિસ્તર ઉત્તર લખો : ૧૫
- (૩.૧) વસ્તીવૃદ્ધિના કોઈ પણ ચાર કારણો દર્શાવી જીવનની ગુણવત્તા અંગેની છ બાબતો લખો.
- (૩.૨) વસ્તીશિક્ષણનું મહત્ત્વ દર્શાવતી દશ વિગતો સવિસ્તર લખો.
- (૩.૩) શૂન્ય વસ્તીવૃદ્ધિની અસરો દર્શાવતી દશ બાબતો વિગતવાર લખો.
- (૩.૪) વસ્તીશિક્ષણની પદ્ધતિઓ જણાવી, કોઈ પણ બે વિગતવાર સમજૂતી આપો.

- ૪ (અ) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો ઉત્તર લખો : ૭
- (૪.૧) વસ્તીવૃદ્ધિને અસર કરતી બાબતો જણાવી દરેક વિશે વિગતવાર સવિસ્તર સમજાવો.
- (૪.૨) વસ્તીશિક્ષણની ઐતિહાસિક ભૂમિકા જણાવી ભારતમાં તેની આવશ્યકતા અને કાર્યક્ષેત્ર જણાવો.
- (બ) ભારતમાં વસ્તી પરિસ્થિતિનો ખ્યાલ નીચેની બાબતોનો ખ્યાલ રાખીને ૭
- વિગતવાર સવિસ્તર સમજાવો :
- (૧) આયુષ્ય અપેક્ષા
- (૨) જાતિપ્રમાણ
- (૩) ગ્રામ્ય અને શહેરી
- (૪) સાક્ષરતા

ENGLISH VERSION

SECTION - I

1 Attempt MCQs questions :

20

(1) What is the population rate of India ?

- (A) 3.5%
- (B) 4%
- (C) 2.5%
- (D) 5%

(2) How many calories are needed by a healthy Person in a day ?

- (A) 3000
- (B) 4000
- (C) 6000
- (D) 1000

(3) How many percentage of total population of the world are in India ?

- (A) 20%
- (B) 16%
- (C) 25%
- (D) 30%

- (4) In which year, India established family planning commission (Mandal) ?
- (A) In 1915
 - (B) In 1960
 - (C) In 1940
 - (D) In 1949
- (5) Which educationalist recommended course of population education ?
- (A) Frobel
 - (B) Thorndic
 - (C) Aasubel
 - (D) Dr. Filip Hoger
- (6) In 1970, which institute started unit of population education ?
- (A) NCERT
 - (B) GCERT
 - (C) State Exam Board
 - (D) UGC
- (7) In 1970, in which country population and family planning education on this subject workshop was organized for UNESCO ?
- (A) Japan
 - (B) India
 - (C) Bangkok
 - (D) America

- (8) How many children are there in India under age of 15 ?
- (A) 50%
 - (B) 42%
 - (C) 60%
 - (D) 30%
- (9) Which is the format of Zero population ?
- (A) $\text{Population} = \text{Transfer} + \text{Birth} + \text{Death}$
 - (B) $\text{Population} = \text{Birth} - \text{Transfer} + \text{Death}$
 - (C) $\text{Population} = \text{Transfer} - \text{Death} + \text{Birth}$
 - (D) $\text{Population} = \text{Birth} - \text{Death} + \text{Transfer}$
- (10) In 1901, what is the measurement of caste ?
- (A) 972
 - (B) 1000
 - (C) 800
 - (D) 1200
- (11) In Indian History, in which era (Yug) there concept of counting population ?
- (A) Akbar era
 - (B) Mughal era
 - (C) Morya era
 - (D) None

- (12) What is the other name of seminar education system (method) ?
- (A) Sympoziam
 - (B) Honey Comb
 - (C) Workshop
 - (D) Pannel
- (13) Which is not proper into population Education in Interview technique ?
- (A) Visit to a primary school
 - (B) Visit to a slum
 - (C) Visit to a fair
 - (D) Visit to a family welfare centre
- (14) Which is not a activity of co-curriculum in population education ?
- (A) School assembly
 - (B) Committee of population education
 - (C) Interviews
 - (D) Sports activities
- (15) According to 2001, population counting where the lowest measure of caste ?
- (A) Mumbai
 - (B) Delhi
 - (C) Kolkatta
 - (D) Ahmedabad

(16) In which year national population policy was declared in Indian Parliament ?

(A) 2000

(B) 2003

(C) 2005

(D) 2010

(17) "Unhealthy area of Mumbai, there are more than 600 children's death from 1000 new born babies" – who said this ?

(A) Dr. A.K. Kothari

(B) Dr. B.C. Shrivastav

(C) Dr. A.B. Chakravarti

(D) Prof. R.K. Bhardvag

(18) "The figure is not good of students who are give up their studies without completing their primary school syllabus" – who said this ?

(A) Prof. C.K. Dube

(B) Prof. Guru Lahsane

(C) Dr. A.A. Das

(D) Dr. B.B. Munshi

- (19) How the organization like 'Hudko' helps poor people in programmes handle by government ?
- (A) help for commerce
 - (B) help for house
 - (C) help for study
 - (D) None
- (20) In which year, the work of counting of population was started in India ?
- (A) In 1890
 - (B) In 1895
 - (C) In 1881
 - (D) In 1880

SECTION - II

- 1** Answer the following : **6**
- (1.1) Write any one definition of Population Education.
 - (1.2) Correlation between co-curriculum activities with population education – write any four points.
 - (1.3) Write any four detail about awareness about increasing population.
- 2** Answer any **five** : **15**
- (2.1) Write about the necessity of population education in India.
 - (2.2) Write about the objectives of population education.
 - (2.3) Write about the effect of death rate on increasing population.
 - (2.4) What are the effect of motherhood and fatherhood on increasing population ?
 - (2.5) What are the uses of audio-visual aids at school level ?
 - (2.6) How we develop ideal attitude in our students into population education ?

- 3 Answer any **three** : 15
- (3.1) Mention any four reasons for population increasing, and write any six matter about qualities of life.
- (3.2) Write any ten points about importance of population education.
- (3.3) Ten points about effect of zero population rate – Write in detail about this.
- (3.4) Which are the methods of population education ? Write about any two in detail.
-
- 4 (a) Answer any **one** in detail. 7
- (4.1) What effects on increasing population ? Write in detail about each.
- (4.2) Explain the historical background of population education and mention necessity and area in India.
- (b) Answer in detail. 7
- Explain in detail following points according to Indian Population situations :
- (A) Life span
- (B) Ratio of caste
- (C) Rural and Urban
- (D) Literacy
-